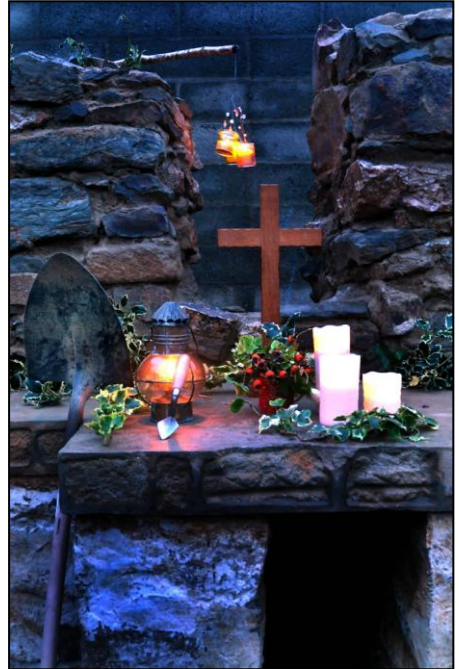

An © 2015 Gannas

Oratri Pyran

Servisyow a veu synsys y'n chapel byghan ma mis-Du (dhe-woeles) ha dhe Nadelik, karolyow gans kantolyow, (a-dhyghow.

An Gannas niver 457 mis-Hwevrer 2015 dyllys gans © Kowethas an Yeth Kernewek ISSN 1469 705X

Skeusennow gans Maureen Fuller hag Eileen Carter.

**Strifwerth an Silli-hweg
gans Barney Carver
(An Ganas mis-Genver)**

Notennow a-dro dhe'n trelyans:

An hwedhel ma, skrifys yn Sowsnek, a veu dyllys yn-dann an bennlinenn 'Silliwig' Auction yn paper-nowodhow Porthia *The St Ives Times & Echo*, dhe'n degves warn ugens a vis-Me y'n vlydhen mil naw kans etek ha dewgens. Yth esa lyther gans Robert Morton Nance, ow tisplegya an ger 'silliwig' ha'y styr, y'n dyllans a sywyas.

Pan esen vy ow trelyya an hwedhel, an kudynn dhymm o fatell aller leverel '*salmon in spawn*' yn Kernewek? Ytho, ha my dhe Yeth an Werin Gwynnyer, my a wovynnas orth Rod Lyon ha Jori Ansell. Nyns o an gwella trelyans apert mes, wosa ni dhe hwilas pella, kevys veu an ger Kembrek 'maran' – hanow benow gans an styr *spawning salmon*. Yma an ger yn *Dehuddiant Elffin* gans Taliesin: 'Mi a wnaf yn nydd cyfrydan, it well na thrychant maran.' (*I will do for thee better than three hundred spawners.*)

Mes an dra moy a vern yn y gever yw, herwydh Thomas Richards – onan a'n kynsa skriforyon a erlyvrow Kembrek – yn y lyver *Antiquæ Linguae Britannicæ Thesaurus* h.e. (1839) Kernewek rag 'a salmon' yw an ger maran!

Ytho, dell hevel dhymm, maran yw ger ewn ha poran rag trelyya '*salmon in spawn*' dhe Gernewek. Mes nyns ov vy sur fatell wreller y lytherenna yn Kernewek Kemmyn; 'marenn' martesen, piw a woer?

Yth aswonnaw gras dhe Rod Lyon, Jori Ansell ha'w dyskador vy Mick Paynter a'ga gweres gans an erthygel ma.

**Gramasek:
Peswar Poynt a Ramar
gans Wella Brown**

A redyer po redyores kuv dell os, lavar py yeth yw dha vammeyeth. Ya! Sowsnek martesen? Dyskys genes war varlenn dha vamm, kows babanek, sur lowr, ha ty owth assaya an sonyow yn unn stlevi.

Ha ty a-wosa tevys dhe oes, mester po mestres war an keth yeth hag yn kettermyn ha homma, an yeth a vydh mestres warnas, ma na ylli diank dhiworti.

Gyllys dell vydhdydh martesen dhe dhyski neb ken yeth yma pup-prys war-lergh pub ger a'n yeth nowydh, y bar yn Sowsnek. Honn yw an fordh warnedhi may konvetthi styr an ger.

Mes tamm ha tamm yth eder dededhys dhe'n poynt may sev an ger nowydh y honan, ow kevarwoedhya an dra y honan an stoff y honan, py ger pynag a usir. 'Bara', 'Bread', 'Pain' po 'Khubz' ha'n milyow a eryow erell a gever war davas poblown an norvys. An styr a vydh haval yn pub kas.

Yndella nyns yw sowthenys mar kewsir agan Kernewek herwyth an Sowsnek usi pup-prys ow tenna war tu ha hi hy honan.

Y'n lavarow a hol an sterennik * a-rag a dhiskwedh bos an keth lavar ankewar/kamm.

An Kynsa Poynt

Da yw kana ‘Good it is to sing’

Kana yw da ‘To sing is good’

An Sowsnek a’n jeves an ger ‘to’ rag
gul an ‘infinitive’.

Ny’n jeves an Kernewek edhomm a
dhe omma, drefenn an ger **kana** (hanow
an verb) dhe vos an sojet.

Bynner re leveryn, **Da yw dhe gana*
/ **Dhe gana yw da* An re ma yw kamm
dres eghenn.

Ensamplow erell, ha’n re ma hirra:

Ny vydh na fur na salow mora pan
vo, herwyth an dhargan, hager awel ow
*tegensywy. ...*dhe vora...*

Yn dydhyow an hav fest hweg o
*powes y’n howsplann.*dhe bowes...*

An Nessa Poynt

Honan = h + onan (1) = unn unnyk =
hep ken den.

Yowann y honan a wrug an ober

An ober a veu gwrys gans Yowann y
honan

An ober a veu gwys ganso y honan

*Kamm yw *gans y honan*

Yndella: Maria a omglewo lowen

Maria a glewo lownder ynni hy
honan

*Kamm yw *ynn hy honan*

An Trysa Poynt

An ger Kernewek ‘*keth*’ a’n jeves an
keth styr ha’n ger sowsnek ‘same’.

Mes y klywir re yn fenowgh an lavar
**an keth es/ages.*

Pana wokkineth! Pan dreyllir hemma
yn sowsnek ger ha ger, y klewir ‘the
same **than**’!

An acheson yw kler. A nysn yw an

ger sowsnek ‘as’ haval yn y son dhe’n
ger kernewk *es*?

Hy dewlagas o an keth lyw ha’th re.
**ages/es dha re*

Yowann a wra an keth ober ha dell
*wre y das. *ages/es dell wre*

Yndella a vydh an kas may ma *keth*
rann a’n ger: *kemmys ha; kettoeth ha;*
keffrys ha, h.e. (GMC ran 287).

An Peswara Poynt

Pan vo lavar may ma kadon a eryow
peub anedha ow styrya an ger usi a-
ragdho, an diwettha ger hepken a’n jeves
an ger ‘an’ mars yw res, kyn fo hir an
keth lavar

Alhwedh an daras ‘The key of the
door’

Alhwedh daras ‘The key of a door’

Chi Tommas ‘Thomas’ house’

Gorsedh Kernow ‘The Gorsedh of
Cornwall’

Gwithyas alhwedh daras tour eglos
an bluw ‘**The** keeper of **the** key of **the**
tower of **the** parish church’

Ha *gwithyas alhwedh daras tour*
eglos pluw ‘**The** keeper of **the** key of **the**
door of the tower of **a** church

My a drest y fydh an peswar poynt
ma dhe les.

argemmy:

Radyo an Gernewegva

Radyo an Gernewegva yw towlenn
radyo yn Kernewek pub seythun; restrys
yw gans Matthew Clarke ha dell leverir
yth yw an gwella ilow ha kows y’gan
taves kernewek. Y hyllir goslowes orth:

www.anradyo.com

Lyther a Alban
a-dhiworth Yowann Byghan
 (agan kesskriker arbennik albanek)

Paper Nowodhow Anserghek

An paper-nowodhow The West Highland Free Press (Gwask Rydh an Ugheldiryow a'n Howlsedhes) yw paper bryntin hag anusadow. Yth yw an kynsa (ha, my a grys, an unn) paper-nowodhow y'n Ruvaneth Unys mayth yw perghennow an paper-nowodhow y arveshigyon y honan. Nans yw 1972, an paper seythunyek ma re beu dyllys dhe Broadford y'n Eilean Sgiannaich (Skye) gans bush pur vyghan jornalysi, mes pur dha ha pur gesson yw gnas ughel an paper, hag yma lemmyn kylghresyas pur yagh dhodho dres an Gaidhealtachd oll, ha (der ragbrenans) dres Alban ha pella y'n bys.

Nyns eus namoy es peswar perghenn a ogas ha pub paper-nowodhow arall, ha kenedhlek ha teythyek, y'n Ruvaneth Unys oll. Hanow an plegyans ma yw 'keskeveryans media' (*media convergence*), hag a styr niver bras tardhellow an media yn perghennieth niver pur vyghan perghennow. Rupert Murdoch yw perghenn The Sun, The

Times ha The Sunday Times (ha 39% BSKyB ynwedh). DMGT (Daily Mail and General Trust) yw perghenn The Daily Mail, The Mail on Sunday, Metro ha (der Northcliffe Media) ogas ha pub paper-nowodhow teythyek y'n vro. Richard Desmond yw perghenn The Daily Express, The Daily Star, Channel 5, OK! magazine ha lies lyver-termyn pornografi. Alexander Lebedev yw perghenn The Evening Standard ha The Independent. Ogas ha pub paper-nowodhow teythyek, hwath an lyha, yw perghennys yn-dann onan a'n korforethow euthyk bras ma.

Mes rydh hag anserghek yw an WHFP. Lavar an paper yw 'An Tir, an Canan, 'sna Daoine' ('An Tir, an Taves, ha'n Dus'). Kynth yw an paper hewoel hag igor dhe hwarvedhyansow an brassa bys, kres ha fog an nowodhow yw pup-prys an Gaidhealtachd. An derivadow sport, yn sampel, yw dre vras yn kever *iomain* (henwys 'shinty' yn Scots hag yn Sowsnek), bollys, sethigow, hag erell, an gwariow meurgetys ha gwrys gans an werin aga honan. Hwedhel chyf an kynsa folenn a via martesen yn kever kesstryf *piobaireachd* (pibow-sagh), po eryon-mor owth helghya devesigow, po diwysyans teythyek.

iomain
po
shinty

Skrifys yn Sowsnek yw an paper ogas yn-tien. Byttegyns, skoedhyans Gàidhlig yw kref. Pub seythun yma pennskrif yn Gàidhlig yn herwydh pennskrif arall a'n keth hirder y'n Sowsnek. *Litrichean* (lytherow) a yll bos po yn Gàidhlig po yn Sowsnek. Ynwedh, yma pub seythun *litir do luchd-ionnsachaidh* (lyther dhe dhyskoryon) hag yw tekst a gows seythunyk Radio nan Gaidheal.

Y fia WHFP patron da rag paper-nowodhow rydh hag anserghek rag Kernow. An skeusennow (ha kolorys hag unnliw) yw koeth, gnas an skrifans yw kler hag ughel pup-prys, hag apert yw bos hemma paper-nowodhow an tir, paper an taves, ha paper an werin.

An berghennow, an bush byghan a jornalysi, re wrug paper-nowodhow pur sewen hag a wra tenna niver bras a brenoryon, a ragbrenoryon hag a argemynadoryon, mes yn kettermyn yth yw paper a'y dir, a'y dermyn hag a'y dus y honan.

Rag pella derivadow, gwra hwilas:

www.whfp.com

Bedh yn Lisbon gans Phiip Knight

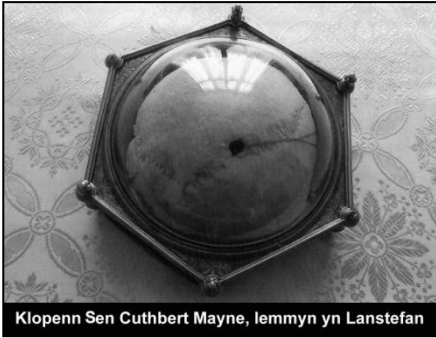
Bedh Francis (1548–1608)

Ha ni yn degoelyow yn Lisbon, Portyngal nans yw nebes blydhynow, my re gampoellsa yn kott dhe Janet, ow gwreg, bos hwans dhymm vysytya an eglos a Sen *Roque* mars o possybyl. An skila rag ow mynnes o yth esa ow krowedha ena korf Francis Tregian, Kernow, neb a gudhas an oferyas Katholik, Sen Cuthbert Mayne, yn dannva (henwys 'toll pronter') yn y ji, an Manerji Golden, ogas dhe Lannbroboes. Hok meur a vedha livrys dhiworth to a dhiwotti an Falghun yn Sen Mowgan rag avisya an dus oll a-dro bos oferenn Katholik hware, ha lienyow gwynn a vedha gorrys war an keow rag gidya an dus bys dhe'n Manerji Golden.

Ha'n manerji hwithrys gans Sheriff orth govynn an Epscop Anglikanek a Garesk, yn 1577, soudoryon a gyrghynnas an chi ha dalghenna an dhew dhen, orth aga doen a-ves dhe Brison Lannstefan. Ha wosa pols, prisonys veu Tregian, rag bywnans, yn Loundres drefenn ev dhe omdhiskwedhes keskal an oferyas Mayne (genys yn Dewnens) rag yth esa ev orth y weres ow synsi oferennow yn y vanerji rag an dus Katholik yn y gyrghynn.

Diwettha y'n vlydhen, y feu Sen Cuthbert Mayne kregys, tennys ha kwartronys, ha'y benn settys a-ugh Yet Kastell Lannstefan ha rann arall y gorf war an pons dhe Bonsrys rag gwarnya tus a'n peryl a'ga bos Katholik. Rann wartha y glopenn a vedha gwelys yn

chapel Lannhern dhe Sen Mowgan mes, nans yw moy es blydhen lemmyn, y feu res dhe bluw Gatholik Lannstefan.

Klopenn Sen Cuthbert Mayne, lemmyn yn Lanstefan

Francis Tregian a veu livrys yn tiwettha gans an Myghtern Jamys awos y debel arthritis ha divroys dhe Madrid le may ressevas gweres argpansek an Myghtern Spayne. Orth y vernans yn ospes Yesuit Portyngalek, ynkleudhyes a veu y'n eglos Sen *Roque* yn Lisbon.

Y'gan diwettha hanter-owr yn Lisbon ha hi owth ankevi hemma rag agan bos yn kemmys fysk, ny gonvedhas Janet prag yth en mar dhiwysyk owth assaya kavoes an eglos ma dres oll. My a's draylyas heb spas a styryans, hag avowa a wrav my dhe synsi y vos konvedhys gensi wosa my dhe vos yn gwerthji dillas yn kornel stret rag govynn dre by fordh y hallen kavoes an eglos. Benyn yowynk y'n gwerthji o heweres dres eghenn ha ri dhymm lyver alhwedh argemmynnans, ynno may hwrug hi hwithra an eglos Sen *Roque*. Yth esa a-wartha ha'n mappa a dhiskwedhas bos an eglos a-dro dhe deyr stret alenna. Awos yth o res dhyn drehedhes dhe'n *Praça do Rossio* erbynn kwarter dhe beder eur (ha lemmyn yth o deg wosa teyr eur), pur boesek o na ven

ow kammdybi. An mappa a hevelli diskwedhes grisfordhow hir a-woeles dhe'n eglos bys y'n *Praça* po plen ha govenek a'm bo y fia uski agan dieskynnans. Yth o nebes peryllus tybi hemma mes ervirys en vy na via skoellyes an chons ma a gavoës bedh Tregian ha ni yn Lisbon rag pols mar verr.

Yndella, yskynnans toemm ha hwyssek a veu res dhyn, a-wartha dhe dri stret deserth kyns ni dhe dhos dhe blen byghan a-rag talenep sempel an eglos Sen *Roque*, hag y hyllir konvedhes bos ow gwreg nebes serrys erbynn an termyn na. An eglos re bia arnewys yn trog dre'n dorgrys euthyk yn 1755 ha'y dalenep dastrehevys heb meur a afinans, mes a-berveth, yth o an ayrgylgh dihevelep fest ha nebes splann o. Y's tevo an eglos liwans an tekka war hy krommen prennek ha'n *retable* (asrann a-dryv dhe'n alter) o gorafinys, owrek, *baroque* hy gis par dell yw usyes yn Portyngal ha Pow Spayn.

Ogas dhe'n alter, my a wovynnans orth gwithyas-eglos ha diw lanher a-dro bedh Tregian, ow kewsel orta yn spaynek rag ow fowt a'n taves portyngalek, ha'n gwithyas a wodhya a-dhistowgh a'n pyth a gewsyn vy. Ev a'm ledyas ha ni ow tiyskynna hanterfordh korf an eglos. Ha henna ow kortos, yth esa Janet heb bern ow powes a'y esedh war unn vynk, mayth esen vy owth omglewes nebes toellys wosa oll an kaletterow a dhos dhe'n tyller. Yndella, yn medhav, 'Ott, Jan! Ottava! A ny vynn'ta y weles?' Dhe'n eur bur na poran, y konvedhas Jan an pyth a vien ni orth y hwiles, ha toeth da yth o an bedh

didheurek dhedhi hi ynwedh.

Penn a-wartha, yma an bedh a'y sav ha, wosa an dorgrys, kevy's a veu anshyndyes keffrys ha korf an dremas gwelys heb podredhes pan dheuth ser prenn dhe'n eglos. Skrif hir gravyes ow kannel Francis Tregian, yn Portyngalek, a yll bos redyes war an bedh gwrys a varbel nebes rudh ha gwynn y liw. Y serth an bedh yn koloven, onan a'n re ogas hag unnik a dreusvywyas an dorgrys.

Lemmy'n y fia sywyans ow mapparedyans. Gobrys po kessydhyes a vien y rag ow dewis argollus mes kalky'es? A via vyaj didro heb kaletter, may tiyskynnsen bys dhe'n kyttrin y'n plen dhe-woeles? Gesys dhyn o namoy es kwarter owr rag y gollenwel. Yn hwir, yth o kerdh hir warnans der oll an grisfordhow a ven bys y'n plen dhe-woeles. Ha pup-prys yth esa y'gan golok an goloven hir y'n plen bras neb a enor an myghtern Dom Pedro IV. Hemma, keffrys ha gwelvaow berr an *Praça do Rossio* a welsyn ni der an skochfordh ynn finek. Henn a'gan lenwis a fydhyan ha ni ow nesa wor'tiwedh dhe benn agan diyskynn.

Pan dhothyen yn salow hag a-dermy'n dhe'n plen, dyski a wrussyn dre gesvyajor y fia res dhe'n kyttrin pesya ow mos yn kylgh a-dro dhe'n plen rag avodya y fe gwrys dhe hedhi gans an kreslu. Dell hevel, yth yns pur dhiwysyk yn-kever parkya y'n *Praça do Rossio*.

Skeusennow an eglos Sen Roque yn Lisbon a yll bos gwelys war folenn 12.

Ober an Nos

treyls gans Mary Sutcliffe

Treylys hag amendys diworth *'The Cornish Smuggling Industry'* gans Paul White, Gwask Tor Mark.

An nev a dewlhi war-tu ha gorthugher dydh yeyn mis-Kevardhu. Samuel a removyas y ledher yn-nes dhe'n fenester, may koedhsa diwettha dewynnnow an howl war eskisyow a wre ev. Samuel, nownsek bloedh y oes, o eskisyas. Hag ev owth oberi, furv vyghan a bassyas an fenester ha mab yowynk a boenyas y'n stevell dre dharas igor.

'Haneth, hanternos,' ev a hwystras. 'Yn treth a-dhyghowbarth. Y fydh gorhel. Bydh ena dhe brys morlanow. Y fydh ober lowr rag pubonan hag arghans da rag ober da.'

Samuel, rag y ober dy'gweyth ny dhegemmeri marnas eth sols y'n seythun, ytho pur lowen o gwaynya peuns moy rag degi beolyow a vrandi war-dir. Yn hwir, mar koslowa Soedhogyon Tollva an Wlas kyhwedhel yn kever karg a vrandi a vedha tirhes, i a via parys dhe usya aga gonnow, mes Samuel ny berthi own na a'ga arvow na a'n mordonnow gwyls ha traytus.

Y teuth tewlder ha'n moyha a dus yowynk an dre a fistenas a-hys an vownder wius dhe'n treth a-dhyghowbarth. Kul o an treth gans karregi peryllus war an dhew amal. Ena yth esa Samuel ynwedh. An eyl bagas a wer a gramblas war an karregi dhe resseva an gwara ha'y gila a roevyas

skathow byghan rag dri an beolyow alena dhe'n arvor.

Lemmy'n an nos o tewl dres eghenn; nyns esa loer. An awel re grevhasa ha'n mordonnow galsa ha dos brassa. Gorhel an noswikoryon ny allas nesa an karregi; ytho res o dhe wer y'n skathow lavasos yn dowr downna rag degemmeres an gwara dhiworth an gorhel – ober pur beryllus. Byttegyns ny hokyas an wer. Samuel eth yn skath gans hwegh den arall. Moy gwyls yth eth ha bos an oerwyns ha hwytha a-ves hatt unn den. Ev a sevis rag y dhegemmeres. An gwayans desempis a dhomhwelis an skath hag oll an mayni a veu tewlys yn-mes. Tri anedha a veu skubys a-ves dhe'n mor ha beudhys; Samuel ha'n re erell a allas grabalyas kogh an skath penn a-warth a-woeles.

Tossys gans an mordonnow hag yn fenowgh sedhys gans dowr, Samuel ha'y geskowetha a grabalyas hwith an kogh. Mes wosa termyn hir, i a gonvedhas bos an mordrik orth aga degi yn skon pella yn-mes dhe'n mor. Lemmy'n yth esens moy es mildir dhiworth an arvor. Yn desper i a erviras gasa an skath hag assaya neuvya dhe dir. Mes y'n tewlder, kales o aswonn yn py tu yth esa an arvor.

Wostiwedh Samuel a omgavas erbynn bush a woemmon ow neuvella hag a'n skoedhyas pols. Ewinrew ha skwitther nammna'n fethas pan glewas ev levow ha gweles lugern, ha hemma a dhaskorras dhodho govenek a vynnans. Mordonn vras a'n drehevis war dhiwedh an karregi le mayth esa y geskowetha owth oberi rag diskarga an brandi dhiworth gorhel an noswikoryon.

Dell heveli, denyth ny'n klewas. Yn fenowgh, an mordonnow a livas a-ugh dhodho. Byttegyns, wosa an gorhel dhe worfenna diskarga, y vatys yn onan a'n skathow a dheuth dhe'n karregi ha'y weres a-berveth ha'y dhegi dhe'n treth. Y vatys a gonvedhas ev dhe vos nes dhe vernans hag a'n dug dhe'n nesa hendra. Wosa meur a vonkys, pledyans ha godrosow, an annedhysi a igoras an daras ha'ga amyttya.

I a fogyas an tan ha Samuel a esedhas ogas dhe'n oeles. Yn skon an poethter a dheuth ha bos pur vras. Samuel o mar wann, ev ny allas movya ha'y dhiwarr a veu goleskys yn sevir. Wostiwedh y vatys a'n dug dhe-dre ha wosa nebes dydhyow ev a allas oberi arta. Mes kreythennow godhevys y'n nos na a driga war y dhiwarr dres y vynnans byttiwedh.

Nawbedrek

A yll'ta dismygi an ger a naw lytherenn? Py lies ger a moy es 3 lytherenn a yll'ta kavoes, res yw dhis devnydhya pub lytherenn unnweyth yn pub ger ha res yw dhis devnydhya an lytherenn yn kres an pedrek yn pub ger.

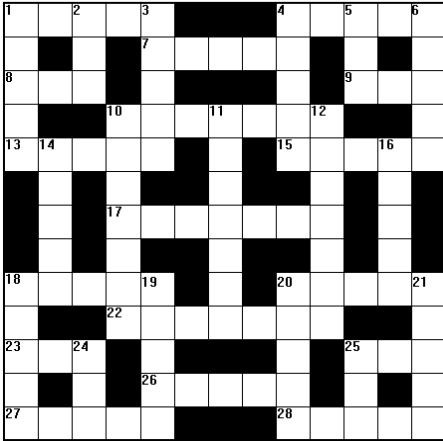
W	S	I
I	A	N
S	R	D

argemyn:
Gwerthji Kernewek

Keskewsel, 24 Plen an Varghas,
Ryskammel, PL32 ☎ 01840 211725
(dyghtyer Jerri Jeffries).

www.keskewsel.com

Krowseryow
gans Ray Edwards

a-dreus:

1. Gans + ev (5)
4. Rag diskwedhes py eur yw (5).
7. Yeyn yw. Res yw dha yn toemm (5)
8. Tir ughel ryb an mor (3)
9. Daffar rag gedya skath (3)
10. Niver an abosteledh. (7)
13. Nyns yw mammik (5)
15. Rag esedha warnedhi (5)
17. An mis ma (7)
18. Gul dhe garr-tan mos lenta (5)
20. Gul sans po arbennik (5)

22. Gwrys a leth ha gorrys war vara (7)
23. Tokyn kerensa (3)
25. Sevel a'y ... (3)
26. Kowl (5)
27. Fos a-ji dhe ji (6)
28. Gwyll (5)

war-nans:

1. Bydh sur (5)
2. An termyn ma nag eus golow
3. Leun a dhout (5)
4. Margh benow (5)
5. Puptra (3)
6. Awel (5)
10. Gul dhe nebonan hwerthin po bos lowen (7)
11. Ev y honan ny wrug an mernans (TH 15a) (7)
12. Karr nag yw res margh dhodho (7)
14. Anhwek (5)
16. Kreftor yn owr (5)
18. Frappya; ev a (4)
19. Akord (4)
20. Uskis (5)
21. Morrep (5)
24. An dowr usi a-dro dhyn ni (3)
25. Poesek, ow pesya, tynn (3)

Gorthybow dhe'n krowseryow
mis-Genver 2015

Menweyther gans John Prowse

Ser men o an tas-gwynn, kepar dell o y das. An teylu Prowse a dheuth dhiworth Eglosveryan y'n kynsa le, dell dybav. Tiogyon ha gwesyon tiek ens i. Mes rann an teylu hag a removyas ha triga a-dro dhe Bawl o menweythoryon oll. Kepar ha'y dri broder, an tas-gwynn a'n jevo mengleudh growan. Yth esa y vengleudh eev dhe Gastellek.

Pan o an tas-gwynn yonker hwith, wosa ev dhe worfenna y gynserneth avel ser-men, ev eth dhe Afrika Soth, rag dendil arghans may hallas ev demmedhi gans y guv kolonn, Maud dhiworth Porth Ynys. Ev a dhehwelis tre wosa diw vlydhen ha drehevel, gans y vroder kottha, dew ji yn Treveglos Pawl. An vreder o trigys yn chio w kentrevék, an eyl nessa dh'y gila. An chio w a gevrenna garth ha golghti a-ves, hag o usys gans gwrageth an vreder. Y'n gwettha prys, wosa nebes blydhnyow ny wrug an vreder keskewsel war-barth bythkweth, drefenn kedrynn a-dro dhe gemmynnskrif aga thas. Nyns o an gwrageth mar wokki!

An tas-gwynn a'n jevo garth men yn Pawl, le may treghi ha shapya ev an growan garow hag a dhrosa dhiworth an mengleudh. Yth esa y arth dhe benn vownder, a-dryv an diwotti. Radell a rowan a strolya an tyller, brith gans felspar, kanndir, ha mika. Y'n keow a-dro dhe'n garth, yth esa madra, linas ha tavol, hag a benn-droppya y'n poethter yn hav. A-ugh to horn kevryllys an krow, yth esa garan brennek kepar ha

gwern. Y'n krow, dre wiasow kevnis, delenn-owr (rag meyn-bedh) a derlenti treweythyow.

My a berth kov a'm ewnter, kepar ha sedher downvor yn y votas dur ha dewweder dowr, y ragvregh ow hwedhi kepar ha'n huni dhe worour komik, y dhorn hos-troesek yn gwias a vyskennow (*finger stalls*), ha'y ow tannvon tanbellennow men ow nija dhiworth y enn.

War gebrow bras y hworwedha leghyon a rowan, skorys gans terder, kepar ha hor'bennow, po kyfyon treghys, shapys yn harow kyns an velin -- jynnow-omsettyans ow kronkya an androw.

Den byghan o an tas-gwynn, tanow mes krev, gans dewlagas las ha golow. Pup-prys, ev a wiska kappa (blogh o ev, hag yth esa brall yn y gilbenn, le ma'n potsa margh pan o ev yonker) ha botas du bras. An dy'gweyth, ev a wiska botas dur ha kenterek. An Sul, ev a wiska botas a ledher lenrus, ha da o ganso kerdhes y'n bownderyow hag y'n gwelyow a-dro dhe Bawl, gans dew spayngi. (Ny wodhyen vy bythkweth piw a berghenna an keun ma – dell heveli, i a omdhiskwedhas yn maner hudel byth pan o parys an tas-gwynn rag kerdhes.)

Pur vodhar o an tas-gwynn: pup-prys ev a wiska klewell mes, spit dhe henna, ny ylli ev bythkweth klewes yn ta, na gensi na hebdi. Ytho, res o dhe bubonan garma orto, mar mynnens i ev dhe glewes an pyth esens i ow leverel. Y lev y honan o medhel hag isel. Den tawel o, dre vras, ha martesen nebes gohelus, dell grysav. Ytho, keskows

gans an tas-gwynn o nebes koynt: garm, swys gans hwystrenn, garm, hwystrenn, h.e.

Yn fenowgh, androweyth an Sul, an tas-gwynn a dho rag agas gweles yn Pennsans, prys te. (Ow mamm-wynn re varwsa pan en vy a-dro dhe beswar bloedh. Ny allav vy perthi kov anedhi yn ta, marnas benyn vyghan o hi, loes ha kuv hy dewlagas.) Pup-prys, pan dheuth ev, an tas-gwynn a ros dhymm hwedner ha torthell a joklet. Drefenn y vos mar vodhar, ny wrug vy klappya ganso yn feur. My a'n kara, mes nys o ev kepar ha'm tas-gwynn arall, hag a waria krykkek ha peldroes genev war an treth.

Yn fenowgh ynwedh, an Sul ni eth dhe Bawl. Dres Kynsa Bresel an Norvys, an tas-gwynn re beu keginer a-bervedh kok arvek yn Mor Kledh, hag ev a ylli kegina fest yn ta. Y arbennikter o bros konin. (Treweythyow, ev re gachyas an konines y honan, gans antell dh'y vengleudh.) Wosa li, an deylu a waria euchre ha dominos war-barth, war voes vras an gegin.

Pub blydhen, dres Goel Pawl yn mis Hedra, y teuth Helgh an Howlsedhes dhe'n dreveglos, ha ni a holyas an helgeun a-dreus an goenyow. Res o dhyn dos dhe Bawl dhiworth Pennsans a-varr myttinweyth, kyns dalleth an helgh. Ytho, unn vlydhen, pan en vy a-dro dhe eth bloedh, ow herens a brofyas my dhe wodriga gans an tas-gwynn dres an nos kyns, may fedhen vy parys a-varr ternos vyttin.

Ny wrussen vy godriga a-dre, dres nos, bythkweth kyns. Y'm chambour, yth esa eledh war an fosow, a'ga sav yn kommel a wolow. Koynt ens, ha pan

viris vy orta nebes ownek en vy. My a worwedhas difun dres oll an nos. Wor'tiwedh, wosa lies our, golow loes a dheuth dres an kroglennow.

Ternos vyttin, war an voes hansel yth esa parow a voes na wrussen vy gweles kyns, kepar ha kist a yskans 'FORS', ha warnodho an wers ma: 'Dres an gloes a lamm Jagik an Howlyek, / FORS yw an fors hag a'n drehav eev'. Hag yth esa botell a goffi 'Kampva', gans lymnans liwek a souder eyndek ha soedhek albanek warnodho.

Prys li, y teuth ow herens rag ow huntell. A-dhesempis an tas-gwynn, neb a dhys'sa fatell gwrias y'n Morlu, a leveris dhe'm mamm: 'My a gavas toll yn dillas nos Yowann ha my re'n ewnhas.' Ev a dhiskwedhas dhe'm mamm ow byjama. A-dhesempis, ow mamm a hwarthas yn ughel. Hag ena, ny ylli hi hedhi y wul. 'Ty re wrias yn klos y doll-pisa!' hi a grias. Ena an tas-gwynn a hwarthas, ha hwerthin, yn unn grena, bys may teuth an dagrow yn y dhewlagas las.

Ny wrug an tas-gwynn na eva las, na megi, bythkweth. Nys o henna drefenn y vos Methodydh, mes drefenn y das dhe vos alkoholek. Yn fordh gehaval, ny eva ow thas evy las vyth, dell grysav, kyns ev dhe vos dhe gollji yn Karesk, po martesen kyns ev dhe vetya gans an dus jolif na hag a dheuth ha bos, wostiwedh, y vreder dre lagha.

An tas-gwynn a usya tarthyansow dh'y vengleudh, rag remova leghyon a rowan. Mes ny asas ev bythkweth 'an mab' (y vab, ow ewnter, den yn kres y oes) enowi teudherik an tardhyans. Pup-prys, res o dhe'm tas-gwynn y honan gul

henna. Ytho, wosa an tas-gwynn dhe enowi an teudherik (ha'n ewnter ha'n oberwesyon erell ow koskeusi a-dryv kerrek bras) ev a skrambla, den koth dell ova, a-dreus an kyllas ha'n radell a wrowan yn y votas kenterek bras. Ny wonn pyth a hwarva mar omdhisavsa an tas-gwynn hag ev ow treusi an kyllas.

Pan en vy dewdhek bloedh, y teuth ha bos apert bos an tas-gwynn ow merwel. Yth esa ev ow kodhevel dhiworth kanker a'n vryansenn. Nyns yw fordh es dhe verwel.

Kyns y vernans, an tas-gwynn a dheuth rag godriga genen yn Pennsans, may hylli ow mamm y witha. Unn jydh, dannvenys veuv dhe wodriga dres nos gans kerens ow mamm. Ternos vyttin, y teuth ow thas rag derivas dhymm bos ow tas-gwynn marow. Ny leveris vy mann. Ny wodhyen vy an pyth y koedho dhymm leverel, nag an pyth yth omglewis.

Skeusennow

Skeusennow an eglos Sen Roque, Lisbon, Portyngal, le may fydh gwelys bedh an Kernow Francis Tregian. (gwelir an erthygel gans Philip Knight, folennow 5-7)

An Gannas 2015

An Gannas yw dyllys pub mis gans Kowethas an Yeth Kernewek. An Skrifennyas yw Tim Hambly, 12 Stret an Duk, Lannstefan Wartha, Kernow, PL15 8HD ☎ 01566 773716:

skrifennyas@btinternet.com

Pennskrifur An Gannas yw Graham Sandercock hag yw lowen degemmers erthyglow ha skeusennow dhe dhylllo: grahamsandercock@blueyonder.co.uk

Bedh Francis Tregian